

**Veronika Šarec**

Glasbena šola Domžale, Šolski center Rudolfa Maistra Kamnik

## **VLOGA ZBOROVSKÉ GLASBE V TABORSKEM GIBANJU V 19. STOLETJU IN NJEN VPLIV NA NARODNO IDENTITETO SLOVENCEV**

**(povzetek doktorske disertacije)**

Razvoj slovenskega nacionalnega prebujenja in še posebno taborsko gibanje sta bila v preteklih letih s stališča splošne in politične zgodovine že podrobno in poglobljeno raziskana, kulturno in znotraj njega glasbeno področje pa sta do sedaj ostali večinoma neraziskani.

Čeprav se zdi na prvi pogled kulturno dogajanje na taborih povsem drugotnega pomena in obrobneга značaja, saj naj bi ljudi zgolj razveseljevalo in prireditve naredilo bolj privlačne, je raziskava pokazala, da je imela zlasti zborovska glasba širšo vlogo in vpliv na udeležence taborov ter njihovo narodno identiteto, hkrati pa tudi na nadaljnji razvoj slovenske glasbene ustvarjalnosti in poustvarjalnosti.

Pri raziskavi in pisanju disertacije sem sledila želji po celostni obravnavi taborskega gibanja vključno s predstavitvijo temeljnih zgodovinskih dogodkov, ki so privedli slovenski narod do organizacije množičnih shodov in razvoja slovenske narodne zavesti ter v povezavi z njo do razvoja slovenske nacionalne glasbene kulture, pri čemer so imele v prvem desetletju delovanja pomembno vlogo narodne čitalnice s svojimi pevskimi zbori, pa tudi nekateri samostojni pevski zbori, delujoči v okoljih, kjer čitalništvo večinoma še ni bilo razvito. Pri raziskavi sem upoštevala vse okoliščine nastanka gibanja, tako družbene, kulturne kot politične, pri podrobnejši obravnavi posameznih taborov pa sem se osredotočila predvsem na kulturno dogajanje s poudarkom na vlogi, vplivu in pomenu zborovske glasbe. Temeljni namen disertacije je bil ugotoviti korelacijo med slovenskim nacionalnim gibanjem in znotraj njega taborskim gibanjem ter slovensko glasbeno ustvarjalnostjo in poustvarjalnostjo 19. stoletja, pa tudi njihovim vplivom na narodno prebujenje in oblikovanje narodne identitete slovenskega naroda.

Narodna zavest Slovencev se je začela dramiti v drugi polovici 18. stoletja, prva opaznejša prebuja pa se je pokazala v revolucionarnem letu 1848, ko so nekateri zavedni Slovenci, intelektualci in študentje na Dunaju, v Gradcu in Ljubljani ustanovili slovenska društva in osnovali program Zedinjene Slovenije ter se zanj javno zavzeli. Ta program je postal osnova njihovega širšega narodnega delovanja v drugi polovici 19. stoletja.

Kljub številnim političnim nasprotovanjem sta se slovenski jezik in kultura, glavna nacionalna atributa oblikovanja narodne identitete, razvijala naprej in bila vedno bolj prisotna tudi v javnem življenju. Za njun razvoj in uveljavitev so imele poseben pomen narodne čitalnice, ki so jih na Slovenskem ustanavljali od leta 1861 dalje po mestih in trgih, ponekod pa tudi na podeželju. V njih so se zbirali meščani, izobraženci in podeželski veljaki ter gojili slovensko in slovansko kulturo ter krepili svojo narodno zavest in jo prenašali na naslednje rodove.

Slovenska zborovska glasba, ki se je v tem času vedno močneje razvijala, je postala idealno sredstvo za izražanje domoljubja in širjenje nacionalnih idej tudi med preproste ljudi, izvajanje le-te pa se je močno razširilo s pomočjo novoustanovljenih čitalniških pevskih zborov. Na programe čitalniških besed so najpogosteje uvrščali preproste zborovske skladbe slovenskih skladateljev, med katerimi so se najbolj priljubili Gregor Rihar, Blaž Potočnik, Jurij Fleišman, Gašpar in Kamilo Mašek, Miroslav Vilhar, Davorin Jenko, Gustav in Benjamin Ipavec idr. Posebno mesto sta s svojo ustvarjalnostjo in poustvarjalnostjo zavzela češka skladatelja Anton Nedvėd in Anton Foerster, ki sta delovala na Slovenskem. Čitalnice so spodbudile tudi nadaljnji razvoj slovenske glasbene kulture.

Ker je aktivna mladoslovenska politika potrebovala široko podporo slovenskega naroda, ki v šestdesetih letih 19. stoletja še vedno ni bil dovolj narodno osveščen, so se štajerski rodoljubi odločili za organizacijo narodnih shodov na prostem, poimenovanih tabori, ki bi zajeli vse slovenske dežele in vse plasti prebivalstva ter v njih močneje predramili narodno zavest. Taborsko gibanje, ki predstavlja višek narodnega delovanja in sloge, je zaživelo v letu 1868 z organizacijo taborov v Ljutomeru, Žalcu in Šempasu ter se v treh letih razširilo v vse slovenske dežele znotraj avstrijskega dela avstro-ogrske monarhije. Do leta 1871 so pripravili 18 taborov, ki se jih je skupaj udeležilo okoli 150.000 Slovencev. Na njih so številni govorniki izrazili želje in zahteve po zedinjeni Sloveniji, uveljavitvi slovenskega jezika v šolah in uradih itd. Shodi so bili velike politične manifestacije, na katerih se je odvijal tudi kulturni program. Igrale so pihalne godbe, udeleženci so prepevali slovenske narodne pesmi, nastopili pa so tudi pevski zbori tako samostojno kot tudi združeni v množične zборе. S petjem ljudskih ter preprostih domoljubnih in budniških zborovskih skladb so pripomogli k bujenju narodne zavesti in oblikovanju narodne identitete. Skladbe, ki so jih prepevali, čustveno poudarjajo slovenstvo in slovanstvo, domovinsko ljubezen, vero v svobodno življenje ter pozivajo k boju za narodne pravice. Njihova glasbena govorica je preprosta, napevi so spevni z enostavnim, a čvrstim ritmom in preprosto harmonijo. Skladbe so bile s svojo preprostostjo primerne tudi za manj vešče pevske zборе kot tudi poslušalce, med katerimi je bilo največ preprostih ljudi, ki so močno potrebovali dodatnih narodnih spodbud. Skladbe so v izjemno številni množici Slovencev dosegle svoj smoter bujenja narodnih čustev, hkrati pa je petje pevskih zborov na udeležence delovalo tudi pozitivno

emocionalno, povezovalno in izobraževalno. Glasba se je v taborskem gibanju izkazala kot pomemben socialni dražljaj, ki je vodil do krepitve občutja pripadnosti enotni narodni skupnosti, hkrati pa je imela tudi pomembno družabno vlogo.

Višek glasbenega dogajanja predstavljajo primorski tabori, saj je na njih nastopilo največje število slovenskih pevskih zborov, ki so navdušili s svojim petjem tako udeležence kot tudi časopisne poročevalce.

Politično in kulturno dogajanje v taborskem gibanju je v ljudeh zdramilo in okrepilo narodno zavest ter pomembno pripomoglo k oblikovanju slovenske narodne identitete, hkrati pa je okrepilo tudi nadaljnje kulturno delovanje Slovencev. Neposredno so tabori vplivali na ustanovitev novih čitalnic ter drugih slovenskih društev in z njimi številnih pevskih zborov. Tabori v slovenski zgodovini predstavljajo posebno pomembno mesto, predstavljajo kratko obdobje intenzivnega političnega zorenja in zunanje sloge ter močne krepitve narodne zavesti, pa tudi močnega kulturnega zorenja slovenskega naroda. Slovenska glasba se je v naslednjih desetletjih razvijala in širila z vso močjo ter postopno dosegla mednarodno prepoznavnost in veljavo, glasbeno udejstvovanje Slovencev v taborih pa lahko označimo kot začetno stopnjo v tem izjemnem razvoju.

*Zagovor: 17. decembra 2010 na Akademiji za glasbo Univerze v Ljubljani.*